

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
БІБЛІОТЕКА



**«БІБЛІОТЕКА У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ
ПРОСТОРІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
(до 100-річчя бібліотеки Університету Ушинського)»**

**Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної бібліотечної
конференції**

**17 листопада 2022 року
м. Одеса**

Одеса – 2023

УДК 021:027.7(477.74)(043.2)

Упорядники: кандидат мистецтвознавства, директор бібліотеки О. П. Спасскова, зав. відділом бібліотеки І. В. Панченко, бібліограф 2-ї категорії О. А. Максим.

**Схвалено рішенням вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(Протокол № 5 від 24.11.2022р.)**

Бібліотека у сучасному інформаційному просторі: проблеми та перспективи (до 100-річчя бібліотеки Університету Ушинського) : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної бібліотечної конференції (17 листопада 2022 р., м. Одеса) / упоряд. О. П. Спасскова, І. В. Панченко, О. А. Максим. – Одеса : Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2023. – 175 с.

Автори тез несуть особисту відповідальність за достовірність поданих матеріалів та за порушення прав інтелектуальної власності інших осіб.

3. Шафоростова К. І. Книжкова колекція Бориса Васильовича Варнеке. URL : <https://library.pdpu.edu.ua/index.php/pro-nas/istoriya/79-knizhnaya-kollektsiya-borisa-vasilevicha-varneke>

Тамара Володимирівна Кулієва,
кандидат наук із соціальних комунікацій,
учений секретар,
Національна наукова медична бібліотека України
м. Київ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ МЕДИЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ

***Ключові слова:** Національна наукова медична бібліотека України, біобібліографія, біографістика, дослідження, національна пам'ять.*

Національна наукова медична бібліотека України (ННМБУ) – це невід’ємна складова системи охорони здоров’я України, головна ланка системи науково-медичної інформації країни, організаційний, науково-дослідницький центр, національне книгосховище літератури медико-біологічного комплексу, державний репозитарій медичної літератури, центр галузевого книгообміну, патентної та нормативно-технічної документації.

Одним із важливих напрямів діяльності Національної наукової медичної бібліотеки України є науково-дослідна робота, організація та проведення якої позитивно впливає на розвиток бібліотечно-інформаційної галузі та відіграє значну роль у формуванні інформаційного та культурного середовища. Обличчя тієї чи іншої епохи найбільш яскраво проступає, насамперед, через постаті видатних представників різних сфер людського буття. Збереження їх імен у людській пам’яті допомагає сьогодні глибше осягнути мудрість досвіду попередніх поколінь, дає змогу зрозуміти минуле, щоб творити сучасне та з впевненістю дивитися у майбутнє. Як один з найбільш надійних нині комунікаційних каналів отримання знань, бібліотеки реалізують свою основну функцію – збереження національної пам’яті, що є одним з найважливіших напрямів загальнодержавної програми «Медична українка як складова частина документальної пам’яті України». Вагомим внеском ННМБУ у реалізацію цієї програми є проведення біографічних досліджень, тому

що саме біографістика як необхідна умова формування національної свідомості, засвідчує рівень суспільного розвитку науки і культури та репрезентує Україну в світі. Послідовно прослідкувати процес становлення та розвитку української медичної науки і практики від найдавніших часів до сьогодення через призму творчих біографій її видатних діячів дозволяє започаткований Бібліотекою проєкт «Медична біографістика», яким передбачено підготовку та видання фундаментальної праці - серії біобібліографічних словників енциклопедичного характеру «Медицина в Україні». Історичні аспекти дослідження дають змогу охопити всі етапи розвитку медичної галузі. Поступова реконструкція персоніфікованої історії української медицини – своєрідний літопис сфери охорони здоров'я, де кожний випуск серії – це зустріч з представниками медичного світу України на різних етапах її драматичної, а подекуди трагічної історії [3]. Перший випуск словника «Медицина в Україні. Видатні лікарі. Кінець XVII – початок XIX століть», який побачив світ у 1997 році та отримав високу оцінку медичної громадськості, нараховує життєписи 135 особистостей, які заклали основи лікарської справи в слов'янському світі: Н. Максимович-Амбодик – вчений енциклопедист, Д. Самойлович – основоположник вітчизняної епідеміології, Є. Мухін - засновник вітчизняної травматології; О. Шумлянський – основоположник офіційної фармакології, один із засновників гістології; В. Джунковський – один з перших істориків медицини; О. Масловський – один з перших організаторів медичної справи; Г. Базилевич і Я. Саполович – реформатори вищої медичної освіти та багато інших блискучих представників лікарської справи. Загалом у першому та двох додаткових випусках серії було представлено майже 400 творчих біографій талановитих лікарів згаданого хронологічного періоду.

Другий випуск Словника, присвячено видатним медикам України другої половини XIX - початку XX століття, діяльність яких заклала міцний фундамент сучасній медичній науці та практиці. Перша книга другого випуску побачила світ у 2005 р., друга книга – у 2012 р., а в травні 2022 року вийшла з друку третя, завершальна книга другого випуску біобібліографічного словника «Медицина в Україні. Друга половина XIX - початок XX століття». Фактологічний матеріал, представлений у виданнях, включає в себе понад 1500 персоналій. Відтворюючи історію вітчизняної медицини в усій її багатогранності, укладачі Словника поряд з іменами видатних діячів медичної науки подають біографії маловідомих, забутих або неналежним чином оцінених свого часу представників практичної медицини, діяльність яких стала підґрунтям, на якому розвивалась наукова медицина. До Словника також включені відомості про медиків, пов'язаних з Україною певним епізодом життя, проте своїм творчим доробком вплинув на розвиток медицини. Цей матеріал може

привернути увагу дослідників історії медицини окремих регіонів України. Серія «Медична біографістика» також включає в себе низку інших біобібліографічних видань, а саме : «Дупленко Костянтин Федорович. Організатор охорони здоров'я та історик медицини»; «Павло Миколайович Майструк. На сторожі раціонального харчування»; «Не ради слави. До 85-річчя від дня народження науковця, лікаря, педагога, поета Федора Олексійовича Тишка»; «Лікар світлої мудрості (до 100-річчя від дня народження Анатолія Петровича Пелешука)»; «Патоморфолог, історик медицини Сергій Микитович Старченко. До 100-річчя від дня народження»; «Коган-Ясний Віктор Мойсейович – терапевт, вчений. До 130-річчя від дня народження» тощо.

У 2007 році Бібліотекою започатковано серію видань «Славні імена української медичної книги : медичні бібліотеки України в особах, документах, бібліографії», що присвячуються видатним особистостям. Було підготовлено видання до ювілейних дат визначних вчених санітарної, медичної та демографічної статистики : до 110-річчя від дня народження Меркова А. М.; до 120-річчя від дня народження Камінського Л. С.; до 125-річчя від дня народження Птухи М. В., електронне видання до ювілейної дати організатора охорони здоров'я А. М. Зелінського. В 2009 році до днів пам'яті видатного вченого, хірурга Миколи Михайловича Амосова було видано біобібліографічний покажчик «Микола Михайлович Амосов. Легенда світової науки»; 2012 р. – «Палкий ентузіаст науки : до 150-річчя від дня народження Григорія Федоровича Писемського»; 2016 р. – «Захарія Катерина Андріївна - засновниця кафедри клінічної лабораторної діагностики Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького : до 90-ліття з дня народження»; 2018 р. - біобібліографічний покажчик «Олександр Олексійович Шалімов. Миттєвості життєвого шляху» тощо.

У 2010 році започатковане видання серії «Товариство київських лікарів в особах», яке мало на меті показати історичну роль Товариства київських лікарів і його внесок в розвиток медичної науки і практики Києва кінця ХІХ - початку ХХ століття, створити історію Товариства в особах. Видатні клініцисти, автори численних наукових праць, талановиті лікарі і педагоги, засновники наукових шкіл, вони були загально відомі медичній громадськості не тільки Києва, а й усього світу [2]. В рамках цієї серії було підготовлено низку покажчиків, а саме «Лікарська совість м. Київ початку ХХ ст. : до 150-річчя від дня народження Теофіла Гавриловича Яновського»; «Каравасєв Володимир Опанасович. До 200-річчя від дня народження»; «Життя, присвячене людям : до 160-річчя від дня народження Володимира Костянтиновича Високовича»; «Образцов Василь

Парменович – видатний лікар-науковець світового рівня»; «Рейн Георгій Єрмолайович. Лікар-реформатор».

Виконуючи з 1973 р. функції координаційного центру науково-дослідницької роботи бібліотек мережі, ННМБУ здійснює науково-теоретичне обґрунтування та прогнозування всіх аспектів бібліотечної діяльності, організацію та проведення актуальних наукових досліджень, спектр яких охоплював майже всі фундаментальні проблеми : від дослідження стану та використання документних ресурсів до вивчення професійного читання медиків. Було започатковано серію досліджень історії становлення і розвитку медичних бібліотек України. В рамках цієї серії побачили світ видання : «Державна наукова медична бібліотека. До 70-річчя заснування. Історичний нарис»; «Обласні наукові медичні бібліотеки України. Історія. Становлення. Сьогодення (1930-2005 рр.): Історичний нарис»; «Бібліотеки медичних вузів України. Історичний нарис»; «Бібліотеки науково-дослідних інститутів НАМН та МОЗ України. Історія створення та розвитку». До свого 90-літнього ювілею ННМБУ ініціювала випуск історико-біографічного видання – збірника біографічних нарисів «Славна когорта фахівців медичних бібліотек України», який є продовженням дослідження історії медичних бібліотек [1].

Традиційно, впродовж багатьох років здійснюється аналіз статистичних та аналітичних звітів бібліотек мережі та на їх основі щорічно складається інформаційно-аналітичний огляд, який дозволяє володіти ситуацією та визначати шляхи подальшого розвитку. Це дослідження бере свій початок ще в далекі 50-ті роки минулого століття виданням «Обзор работы медицинских библиотек Украинской ССР за год». Змінювався формат видання, назва, але наповнення завжди містило детальний аналіз діяльності бібліотек мережі. Сьогодні це інформаційно-аналітичний огляд «Світ медичних бібліотек : події, факти, цифри».

З 2000 року стало традиційним проведення ННМБУ щорічних науково-практичних конференцій, які відбуваються на науковій основі і є одним з джерел поширення нових професійних знань, бібліотечних практик, дискусійним майданчиком, де обговорюються найгостріші питання розвитку медичних книгозбірень.

Науково-дослідна робота продовжується. Нові джерела інформації суттєво доповнюють наші знання про події, людей, втрати та здобутки нашого минулого. ННМБУ продовжує і розвиває традиції збереження галузевої спадщини.

Література

1. Кірішева О. М. Літопис медичних бібліотек України в особах. Презентація біографічного нарису «Славна когорта працівників медичних бібліотек України». *Тенденції розвитку медичних бібліотек України і виклики сучасного інформаційного суспільства: матеріали XX ювілейної міжнародної науково-практичної конференції* (м. Ужгород, 19-20 травня 2021 р.). Київ, 2021. С. 34-35.
2. Корнілова Л. Є., Мамедова Н. І. Національна наукова медична бібліотека України як популяризатор наукових і творчих досягнень членів товариства Київських лікарів. *Удосконалення інформаційно-ресурсного забезпечення освіти і науки в умовах євроінтеграції: тези доповідей XX Міжнародної науково-практичної конференції* (Біла Церква, 24-26 трав. 2018 р). Біла Церква, 2018. С. 24-26.
3. Медицина в Україні. Біобібліографічний словник. Вип. 2. Друга половина XIX – початок XX століття. Літери Т-Я. : до 90-річчя засн. Нац. наук. мед. б-ки України /автор - упоряд. : С. М. Булах, В. В. Харченко. Київ : 2021. 896 с.

Світлана Василівна Кирій,
завідувачка відділу зовнішніх комунікацій та маркетингу
Національна наукова медична бібліотека України
м. Київ

ІМІДЖ БІБЛІОТЕКИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ В РЕАЛІЯХ ВІЙНИ

Ключові слова: вебсайт бібліотеки, імідж бібліотеки, інформаційний простір, інформаційні ресурси, комунікації, медіа, онлайн-заходи, послуги бібліотеки, соціальні мережі.

Сьогодні новини з України займають перші шпальти світової преси, але це не іміджеве досягнення нашої держави, а страшна загроза війни, яка нависла над усім світом. Війна зламала звичний плін життя, змінила акценти і запустила прискорений процес інтеграції бібліотек та кожного з нас у загальний інформаційний простір суспільства.

Чи варто приділяти увагу іміджу бібліотек в реаліях війни? Визнаний фахівець реклами Девід Огілві писав : «Я не вважаю рекламу розвагою чи видом мистецтва. Для мене це засіб передачі інформації» [6].